

A Magyarországon tanuló külföldi egyetemi hallgatók turisztikai fogyasztási szokásainak elsődleges elemzése

The primary analysis of the tourism consumption habits of the international students studying in Hungary

Szerzők: Csapó János¹ – M. Császár Zsuzsa²

Jelen tanulmány felméri és összegzi azon kutatási eredményeket, amelyek a Magyarországon tanuló nemzetközi diákok és az őket meglátogatók turisztikai fogyasztási szokásaira vonatkoznak. A kérdőíves megkeresésekkel kivitelezett kutatással, a hazánkban tanuló nemzetközi hallgatók magyarországi turisztikai szokásaira vonatkozó kérdéseken keresztül azt kívántuk feltárni, hogy ez a szegmens milyen mértékben jelenik meg a hazai turisztikai folyamatokban, és milyen gazdasági hatással bír. A tanulmány eredményeinek közzlése tekintetében kijelenthető, hogy hazánkban hasonló jellegű kutatás még nem zajlott le, így a nemzetközi hallgatókhoz köthető turizmus társadalmi-gazdasági és turisztikai folyamatokban betöltött szerepének vizsgálata tudományos novum Magyarországon. Elsődleges eredményeink igazolják, hogy a szegmens aktívan részt vesz a hazai turisztikai folyamatokban, így, mivel ezen fogyasztói csoport pontos megismerése még csak most kezdődött el, javasoljuk egy vonatkozó országos, illetve az egyes kiemelt egyetemi városokat célzó turizmusmarketing stratégia kidolgozását.

This study surveys and summarizes the research results related to the tourism consumption habits of international students studying in Hungary together with their visitors. With questions focusing on the travel habits of the international students, the research, carried out by questionnaire survey, was intended to show the scale of this segment in Hungarian tourism and the economic impact also. In relation to the publication of the results, we can confirm that no similar research has been carried out yet in Hungary, and so the analysis of the role of international students in the social-economic and touristic processes is a scientific novelty in Hungary. Our primary results show that the segment plays an active part in domestic tourism, and so, since a clear recognition of this significant target group has recently emerged. The authors recommend the elaboration of a related tourism marketing strategy on national and university city levels.

Kulcsszavak: nemzetközi diákok, turisztikai fogyasztási szokások, Magyarország, gazdasági hatás.

Keywords: international students, tourism consumption habits, Hungary, economic impact.

1. Bevezetés, célkitűzések

A nemzetköziesedés folyamata rendkívül fontos szereppel bír a XXI. század átalakuló felsőokta-

tásában és a tudásalapú gazdaságban, melynek megfelelően évről évre erősödik globális szinten. Legfontosabb elemét a nemzetközi hallgatói mobilitás képezi. A világ különböző országaiban tanuló külföldi diákok száma folyamatosan növekszik, hamarosan eléri a 7 millió főt. A külföldi hallgatói mobilitás kutatása a XX. század második felében a fejlett országok (elsősorban az Egyesült Államok) *agyelszívó* tevékenységére, majd később a kibocsátó országok oldalára helyezte a hangsúlyt, eleinte

¹ egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, csapo.janos@tk.pte.hu

² egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, cszszuzsa@gamma.ttk.pte.hu

leíró jelleggel (L. RÉDEI 2009). A XXI. századra viszont egyre kurrensebbé vált a téma, illetve annak széleskörű vizsgálata nemcsak a kutatók, hanem a döntéshozók körében is (BROOKS-WATERS 2011). A hallgatói mobilitás volumenének növekedése miatt, annak gazdasági és politikai jelentősége megkérdőjelezhetetlen (RÉDEI 2006, RÉDEI 2007). Az egyetemek (kiváltképp a privát, üzleti alapon működő intézmények) számára közvetlen gazdasági hasznot jelentenek a külföldi hallgatók által befizetett tandíjak.

A nemzetközi hallgatók gazdaságélénkítő, közösségformáló, valamint a foglalkoztatásra gyakorolt hatása intézményi, térségi és nemzeti szinten is érezhető folyamat (LEVENT 2016, VICKERS-BEKHRADNIA 2007). A külföldi hallgatók jelenléte nemcsak a tanulmányok számára választott felsőoktatási intézmény, hanem az annak székhelyül szolgáló város és tágabb értelemben a célország számára is gazdasági bevételt jelent. Maga a globális folyamat komoly iparágáá nőtte ki magát. A külföldi hallgatók gazdasági hatásának súlyát, jelentőségét jelzi, hogy a legnagyobb fogadó országokban kormányzati megrendelésre készül jelentések látnak napvilágot. Találunk olyan példákat is, ahol évente frissített adatok (például NAFSA jelentések az USA-ban) teszik értelmezhetővé a hallgatók hozzáadott gazdasági jelentőségét, mint fogyasztói réteg szerepét, a foglalkoztatottságra gyakorolt hatását vagy akár a turizmusban betöltött szerepét.

Magyarország is komoly előre lépéseket tett meg a nemzetköziesedés folyamatában. Dinamikus külföldi hallgatószám növekedésnek vagyunk tanúi. Létszámuk az elmúlt 18 év alatt a 2001-es 11 783 főről az akkori érték 326%-ára, azaz 38 422 főre emelkedett (FIR/OSAP adatbázis, 2019/2020³). A külföldi hallgatók az évek során egyre jelentősebb gazdasági potenciállá váltak, így országos szintű komplex vizsgálatuk hazánkban is aktuális.

A tanulmányunk alapját adó „A befelé irányuló felsőoktatási mobilitás gazdasági hatásainak mérése” témájú kutatás M. Császár Zsuzsa kutatásvezető irányításával 2020 első négy hónapjában zajlott. A kutatás célja a nemzetközi hallgatók három célcsoportja (az Erasmus+ programban résztvevők, a Stipendium Hungaricum (SH) ösztöndíjasok és az önköltségesek, azaz a tandíjat fizetők) gazdasági hatásának mérése, turisztikai szerepének, illetve az egyes egyetemvárosok studentifikációs folyamataiban való részvételének az elemzése. Jelen tanulmány a kutatás elsődleges adatait közli, mellyel úgy érezzük, megfelelően alá tudjuk támasztani azt a hipotézist, miszerint a hazai nemzetközi hall-

gatók megfelelő – de természetesen erősen heterogén – turisztikai költési hajlandósággal bírnak, így a későbbiekben érdemes behatóbban is foglalkozni ezzel a szegmenssel.

A kutatás eredményeinek közlése kapcsán elmondható, hogy hazánkban hasonló célú és az ország összes, külföldi hallgatókat fogadó egyetemére vonatkozó kutatás még nem zajlott. A nemzetközi hallgatókhoz és látogatóikhoz köthető turizmus társadalmi-gazdasági folyamatokban betöltött szerepének vizsgálata Magyarországon eddig egyedülálló, tudományos novumnak tekinthető.

2. Szakirodalmi háttér

A külföldi hallgatók által generált gazdasági hatások vizsgálatának új perspektivikus megközelítéseként, a nemzetközi hallgatói mobilitás révén, a felsőoktatás mint turisztikai tevékenység (akadémiai turizmus, indukált turisztikai hatások) jelenik meg a gazdaságban. Ez a szemlélet a korábbiakhoz képest merőben újszerű, a szakirodalomban csupán a 2000-es évek közepén megjelenő irányzat (RODRIGUEZ et al. 2012). Az átfogó gazdasági elemzésekhez képest rendelkezik bizonyos korlátokkal (például nem veszi figyelembe a hallgatók tandíjainak hozzáadott értékét, vagy a teremtett munkahelyeket), de ugyanígy előnyökkel is, hiszen olyan gazdasági hatásokat vezet be, mint a család vagy a rokonok látogatásaiból fakadó turisztikai bevételek (láthatatlan turizmus) (MICHALKÓ – ILYÉS 2020). Emellett módszertanilag is kínál új megoldásokat, mint például az ökonometriában használt dinamikus keresleti modell bevezetése RODRIGUEZ és szerzőtársainak (2012) tanulmányában.

A külföldi hallgatók turisztikai hatásainak, kiemelten az indukált turisztikai hatásoknak, a vizsgálata egyelőre nem nevezhető a kutatási fősodor szerves elemének, azonban bevezetése hiánypótló lehet, hiszen LÓPEZ és szerzőtársai (2016) vizsgálatának tanulsága szerint a témakör kutatása önmagában is szignifikáns hozzáadott értéket képviselhet. Megemlítendő, hogy egyes tanulmányokban a kvantitatív adatgyűjtéssel modellezhető gazdasági hatásokon túl megjelennek a kvalitatív, főleg társadalmi hatásokat vizsgáló kutatómunkák is, amelyek elsősorban az intézményválasztásra, illetve a külföldön tanulás ideje alatt generált kulturális hatásokra fókuszálnak (BUTCHER 2002, YAO–BAI 2008).

A tágabb értelemben vett téma nemzetközi szakirodalmát elemezve megállapítható, hogy a kutatások és tanulmányok többsége arra törekszik, hogy számszerűsítve, számadatok mentén mutassa be az adott országban jelenlévő külföldi hallga-

³ <https://www.ksh.hu/osap> és https://www.oktatas.hu/felsooktatas/fir/fir_mukodes_alkalmazas, Letöltve: 2020. január 10.

tók gazdasági hatásait (LONDON & PARTNERS 2007, MÜNCH-HOCH 2013, MONTANARISTANISCIÁ 2014, ORTIZ et al. 2015, AUSTRALIAN GOVERNMENT 2016, INFOMETRICS 2016, GRASSET 2017, BAUMGARTNER 2018, LONDON & PARTNERS 2018, LONDON ECONOMICS 2018). Magyarországon ez a vizsgálati téma még nem került annyira fókuszba, hogy országos szintű felmérés eredményeivel álljanak elő a kutatók. Úttörőként FÜZESI és TISTYÁN (2013) esettanulmány-jellegű munkájukban a PTE-n tanuló orvostanhallgatók Pécs városára gyakorolt gazdasági hatását elemezték. A vizsgálat egyfajta folytatásaként tekinthetünk M. Császár Zsuzsa és társai kutatásaira (M. CSÁSZÁR-WUSCHING 2016, M. CSÁSZÁR-WUSCHING 2018, M. CSÁSZÁR-ALPEK 2018, M. CSÁSZÁR et al. 2019), a három nagy egyetemvárosban (Szeged, Debrecen, Pécs) végzett empirikus vizsgálataik kapcsán. A kutatás elsősorban annak köszönhetően tekinthető újdonságnak, hogy a nagy fogadó országokhoz hasonlóan konkrét adatokkal szolgál a gazdasági hatások terén, mégpedig regionális szinten. Emellett egyre több szerző fogalmaz meg igényt az ilyen jellegű vizsgálatokra a nemzetközi hallgatók, mint fogyasztói réteg szerepének, valamint súlyának vizsgálatára, a gazdaságba áramló közvetlen kifizetések, illetve egyéb gazdaságélénkítő hatások feltérképezésére (ARVA-VÁRHELYI 2020).

Tanulmányunk témája, a hallgatói mobilitás turizmusban betöltött szerepének elemzése és az ágazatra gyakorolt hatásának vizsgálata, a nagy (egyetemi) fogadó országok közül jellemzően azokban kurrens, ahol a turizmus egyébként is fontos szerepet tölt be a gazdaságban. Egy spanyol tanulmányban, ahol akadémiai turizmusnak nevezik a területet, megállapítják, hogy egy nemzetközi hallgató nagyjából 80-szor több vendégéjszakát tölt el a vizsgált régióban, mint egy hagyományos turista. Amennyiben ezt a tényét bármely egyetemvárosra kivetítjük, alighanem egyértelmű, hogy a nemzetközi hallgatók jelenléte mennyire fontos gazdaságélénkítő tényező lehet (RODRIGUEZ et al. 2012). Egy másik spanyol tanulmány szerint a külföldi hallgatókra beérkező turistaként is lehet tekinteni, akiken keresztül újabb látogatók érkehetnek az országba (család, ismerősök, barátok) (LÓPEZ et al. 2016). A szerzők emellett megalkották a módszertani keretet a nemzetközi hallgatók turisztikai szempontú gazdasági hatásának mérésére, és galíciai esettanulmányukban alkalmazták is azt.

Egy, a Londonban tanuló külföldi diákok gazdasági hatásait mérő kutatás (LONDON & PARTNERS 2018) is foglalkozik a hallgatók turizmusban betöltött szerepével. A munka a fő adatforrások és egyben a költségi tételek közé sorolja

a nemzetközi hallgatókat meglátogató barátok és rokonok költségeit, amit az *International Passenger Survey* (Nemzetközi Utas Felmérés) alapján meg is határoztak. A nemzetközi hallgatók közvetlen gazdasági hozzájárulásában figyelembe veszik az úgynevezett egyéb költségi kategóriákat is, mint például a turisztikai célú utazásra szánt tételeket. A multiplikátor hatások vizsgálata kapcsán megállapítják, hogy a közvetlen bevételek, így a diákokat meglátogató rokonok és barátok költségeinek köszönhetően, megnövekszik a fogadó közösség bevétele, ami a helyi gazdaság számára is magasabb költségi hajlandóságot eredményez.

3. Módszertan

„A befelé irányuló felsőoktatási mobilitás gazdasági hatásainak mérése” című kutatás során a kvantitatív vizsgálatot egy kérdőíves felmérés segítségével végeztük el. A mérőeszköz három részből állt, melynek legfontosabb elemét a célcsoportok gazdasági hatásainak feltérképezése adta. Ezt egészítette ki a külföldi hallgatók turisztikai, illetve studentifikációs folyamatokban betöltött szerepének vizsgálata. Jelen tanulmányban a turizmusra gyakorolt hatás elemzésére vonatkozó eredményeket kívánjuk bemutatni.

A kérdőív turizmusra vonatkozó kérdéscsoportjainak feldolgozása során a válaszokban megjelenő nemek, országok és egyetemek szerinti különbségek megállapításához a diszkrét változók esetén Khí-négyzet próbát, míg a folytonos változók esetén varianciaanalízist végeztünk. A statisztikailag igazolható szignifikáns eltérések megállapításához mindkét módszer esetén 5%-os szignifikancia határértéket alkalmaztunk.

3.1. A MINTA JELLEMZŐI

A kérdőíves felmérésre 2020. január 27. és 2020. március 10. között került sor többségében online formában. Előzetesen az alapsokaság 15%-ának elérését terveztük, a kutatási idő rövidege miatt azonban csak a Stipendium Hungaricum programban tanulóknál teljesült a lekérdezés a vártnál jóval magasabb számban és arányban, míg a másik két csoport esetében a begyűrtető járvány miatt relatíve alacsony volt a részvétel.

3.2. A VÁLASZADÓK SZÁRMAZÁSI ORSZÁGA

A minta egészét tekintve a kérdőívekre választ adó 6296 hallgató 123 országból érkezett Magyarországra felsőoktatási tanulmányaik megkezdésére vagy folytatására. Legtöbben Jordániából (390 fő), legkevesebben Lettországból

**A célcsoportok megoszlása
országcsoportok között**

Országcsoport	Válaszadók		Erasmus+		Stipendium Hungaricum		Önköltséges	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%
Ausztrália és Új-Zéland	1	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,1
Dél-Afrika	68	1,1	0	0,0	62	1,3	6	0,5
Dél-Amerika	290	4,6	1	0,3	264	5,6	25	2,1
Dél-Ázsia	719	11,4	2	0,5	553	11,7	164	13,8
Dél-Európa	323	5,1	104	26,1	168	3,6	51	4,3
Délkelet-Ázsia	423	6,7	2	0,5	396	8,4	25	2,1
Észak-Afrika	521	8,3	2	0,5	496	10,5	23	1,9
Észak-Amerika	31	0,5	0	0,0	0	0,0	31	2,6
Észak-Európa	131	2,1	17	4,3	0	0,0	114	9,6
Karib-térség	1	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,1
Kelet-Afrika	247	3,9	0	0,0	225	4,8	22	1,9
Kelet-Ázsia	736	11,7	1	0,3	496	10,5	239	20,2
Kelet-Európa	299	4,7	70	17,6	195	4,1	34	2,9
Közép-Afrika	42	0,7	0	0,0	37	0,8	5	0,4
Közép-Amerika	53	0,8	1	0,3	48	1,0	4	0,3
Közép-Ázsia	253	4,0	2	0,5	237	5,0	14	1,2
Nyugat-Afrika	275	4,4	0	0,0	189	4,0	86	7,3
Nyugat-Ázsia	1506	23,9	34	8,5	1328	28,2	144	12,2
Nyugat-Európa	348	5,5	162	40,7	0	0,0	186	15,7
Nem adott meg országot	29	0,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Összesen	6296	100,0	398	100,0	4713	100,0	1185	100,0

Forrás: saját szerkesztés

(1 fő) választották hazánk képzéseit. A mintában szereplő célcsoportok származási országonkénti összetétele differenciáltnak tekinthető. A mintában szereplő Erasmus+ programban részt vevő hallgatók 42 országból származnak. A Stipendium Hungaricum támogatásával tanuló válaszadók 69 országból, míg az önköltséges célcsoport 1185 tagja 106 országból érkezett. Földrajzi megközelítésben az egyes országokat az ENSZ metodikája alapján⁴, régiók szerint csoportosítottuk (1. táblázat), ezzel könnyítve meg az elemzést a kutatócsoport számára a 123 küldő ország viszonylatában.

A minta egészét tekintve az országcsoportok válaszadói közül létszámával és arányával dominánsan kiemelkednek a Nyugat-Ázsiából (1506 fő, 23,9%), a Kelet-Ázsiából (736 fő, 11,7%), a Dél-Ázsiából (719 fő, 11,4%), mérsékelten az Észak-Afrikából (521 fő, 8,3%), Délkelet-Ázsiából (423 fő,

6,7%) és a Nyugat-Európából (348 fő, 5,5%) származó hallgatók. A felsorolt 6 országcsoportból érkező, összesen 4253 hallgató a teljes minta 67,5%-át alkotja. Az Erasmus+ programban részt vevő válaszadók 40,7%-a (162 fő) Nyugat-Európából, 26,1%-a (104 fő) Dél-Európából érkezett hazánkba.

A Stipendium Hungaricum célcsoport válaszadóinak közel 30%-a (1328 fő) Nyugat-Ázsiából, valamivel több, mint 30%-a (1545 fő) másik három országcsoportból (Dél-Ázsia – 553 fő, 11,7%, Kelet-Ázsia – 496 fő, 10,5%, Észak-Afrika – 496 fő, 10,5%), további közel 20%-a (897 fő) szintén másik három országcsoportból (Délkelet-Ázsia – 396 fő, 8,4%, Dél-Amerika – 264 fő, 5,6%, Közép-Ázsia – 237 fő, 5,0%) származik.

Az önköltséges célcsoport válaszadó hallgatóinak 46,2%-a (547 fő) 3 ázsiai országcsoportból (Kelet-Ázsia – 239 fő, 20,2%, Dél-Ázsia – 164 fő, 13,8%, Nyugat-Ázsia – 144 fő, 12,2%), 25,3%-a 2 európai országcsoportból (Nyugat-Európa – 186 fő,

⁴ <https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/>, Letöltve: 2020. június 10.

15,7%, Észak-Európa – 114 fő, 9,6%), 7,3%-a (86 fő) pedig Nyugat-Afrikából érkezett.

A teljes mintát 41 felsőoktatási intézmény hallgatóinak válasza alkotja. A mintában szereplő válaszadóknak összességében több, mint fele a Debreceni Egyetemen (1243 fő, 19,7%), a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen (790 fő, 12,5%), az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen (737 fő, 11,7%) és a Pécsi Tudományegyetemen (681 fő, 10,8%) tanul, létszámuk megközelíti a 3500 főt. A mintában jelentős létszámú hallgatói csoportokat foglal magába a Szent István Egyetem (451 fő, 7,2%), a Szegedi Tudományegyetem (429 fő, 6,8%) és a Budapesti Corvinus Egyetem (327 fő, 5,2%). A három intézmény a teljes minta 19,2%-át teszi ki, több, mint 1200 hallgatót foglalva magába. A teljes adatbázis tekintetében az 1% alatti hallgatói aránnyal rendelkező 23 intézmény esetében 346 hallgató szerepel az adatbázisban, az összes megkérdezett 6%-a. A mintát alkotó intézmények közül 23 budapesti és 18 vidéki székhelyű. A hallgatók közül 3395 fő (54%) vidéki egyetemeken, míg 2900 fő budapesti (46%) székhelyű egyetemeken folytatta tanulmányait a minta felvételének időpontjában.

3.3. A VÁLASZADÓK KÉPZÉSI PROGRAMJA

A minta válaszadóinak egészét tekintve megállapítható az alapképzésben tanulók dominanciája (2732 fő, 43,4%), a mesterképzésben részt vevők meghatározó súlya (2118 fő, 33,6%), valamint a PhD képzést folytatók alacsony, de számottevő mértéke (1020 fő, 16,2%) mellett.

4. Eredmények

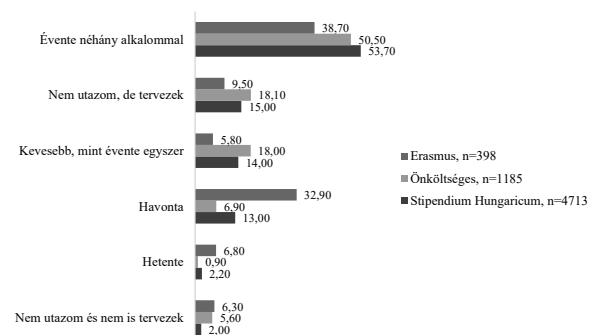
4.1. A HAZÁNKBAN TANULÓ NEMZETKÖZI HALLGATÓKHOZ ÉS AZ ŐKET MEGLÁTOGATÓKHOZ KÖTHETŐ TURISZTIKAI TEVÉKENYSÉGEK GYAKORISÁGÁNAK BEMUTATÁSA

A kutatás kérdéseinek első szempontja a hazánkban belüli turisztikai tevékenységek gyakoriságát vette górcső alá. A válaszok összehasonlítása kapcsán azt látjuk, hogy évente néhány alkalommal leginkább az SH-s hallgatók utaznak (53,7%). Az ennél gyakoribb utazások kapcsán viszont az Erasmus+-os hallgatók vezetnek, aminek minden bizonnyal ahhoz is köze van, hogy ők jóval rövidebb ideig tartózkodnak hazánkban, így vélhetően tartalmasabban szeretnék tölteni az idejüket az utazások tekintetében is. Mindhárom célcsoportnál alacsony a nem utazók és utazni nem is akarók aránya. Az önköltséges hallgatóknál azt látjuk, hogy az utazási szándék a gyakoriság tekintetében alacsonyabb,

ami minden bizonnyal ahhoz is köthető, hogy ők eleve fizetős képzésen vesznek részt. Ugyanakkor magas arányban (50,5%) évente néhány alkalommal azért ők is utaznak, és ők adják a legnagyobb csoportját azoknak, akik ugyan nem utaznak, de tervezik (1. ábra).

1. ábra

Milyen gyakran utazik turisztikai céllal Magyarországon belül? (%)

Forrás: saját szerkesztés

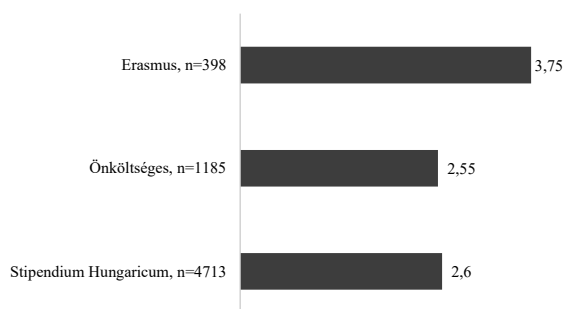
A megkérdezés következő aspektusa arra irányult, hogy kivel utaznak a hallgatók. A kérdésre adott válaszok fontos részét képezik a klasszikus turisztikai kereslet elemzésének, hiszen így pontosabban tervezhető egy, a nemzetközi hallgatók utazási szokásaira épülő turisztikai stratégia is. Gyakorlatilag mindhárom csoportra egyaránt jellemző, hogy leginkább barátokkal utaznak. Általában egyedül legkevesbé az Erasmus+-os hallgatók, családdal pedig leginkább az önköltséges hallgatók vesznek részt hazai utazáson. Megjegyzendő, hogy a nem utazók aránya az ennél a kérdésnél adott válaszok esetében eltér az 1. ábrán található adatoktól, ami a kérdőíves felmérések kapcsán tapasztalható bizonytalanságból (a megadott válaszok megbízhatósága) fakad.

A turisztikai célú utazások költségeit felmérő területek további fontos szempontja, hogy milyen közlekedési eszközöket vesznek igénybe a felmérésbe bevont szegmensek. Az adatok alapján megállapítható, hogy turisztikai célú utazásaik folyamán a hazánkban tanuló nemzetközi hallgatók leginkább vonattal és busszal közlekednek, autómegosztó szolgáltatást csak rendkívül kis mértékben vesznek igénybe, továbbá motorkerékpárral, saját autóval és bérelt autóval is csak elenyésző mértékben utaznak. A vizsgált célcsoportok között lényegi különbséget a közlekedési eszközök használatára vonatkozóan a busz kapcsán lehet kimutatni, miszerint buszt leginkább az SH-s hallgatók használnak (csak buszt 16,6%), legkevesbé pedig az önköltséges hallgatók. A vonathasználati szokások

nagyvonalakban megegyeznek a 3 csoport esetében.

A továbbiakban a kutatás kulcsfontosságú aspektusát vizsgáltuk. A turisztikai költséket felmérő vizsgálatok kapcsán kiemelten fontos feltárni, hogy a turisták mennyi időt töltenek turisztikai céllal, melynek legfontosabb paramétere természetesen a vendégéjszakák száma. E szerint az Erasmus+-os hallgatók töltik átlagban a legtöbb időt a meglátogatott desztinációban (3,75 nap), ami szintén azt az elképzelést támasztja alá, miszerint a kevesebb hazánkban töltött időt aktívabban akarják kihasználni a turisztikai célú utazásaikkal (2. ábra).

2. ábra
Átlagban hány napot tölt el egy turisztikai helyszínen utazásai folyamán?

Forrás: saját szerkesztés

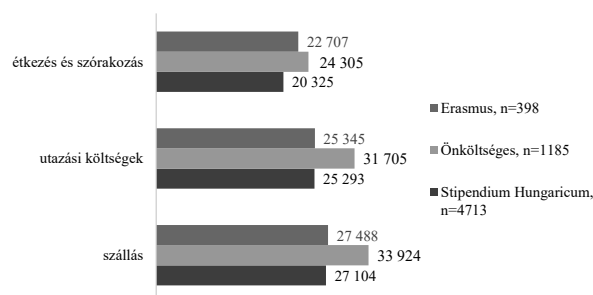
A felmérés következő fázisában arra voltunk kíváncsiak, hogy a megkérdezett hallgatók átlagban hányszor utaznak évente turisztikai céllal. E tekintetben is az Erasmus+ hallgatók mutatnak magasabb értékeket, mégpedig jelentősen megelőzve az önköltséges és az SH-s hallgatók csoportjainak átlagait. Mindhárom hallgatói csoportnál elmondható, hogy a hallgatók döntő többsége évente 1-6 alkalommal utazik (ezen belül leginkább 2-3 alkalommal), a 7-10-szer utazók száma már elenyésző.

Ezek után a megkérdezett hallgatók által elköltött konkrét (természetesen becsült) összegeket mértük fel. A 3. ábra összesítése alapján azt látjuk, hogy az eddig jellemzően kisebb turisztikai aktivitást, abszolút értékeket mutató önköltséges hallgatók az elköltött összegek tekintetében magasabb költési hajlandósággal rendelkeznek. Mindhárom kategóriánál ki kell emelni, hogy a KSH által publikált legfrissebb mutatók szerint a Magyarországra tett külföldi utazások kapcsán az egy főre jutó átlagos napi költés, 15 900 forint/fő/nap, mely értéket mindegyik vizsgált csoport komoly mértékben haladja meg. Ha az önköltséges hallgatók egy útjára jutó becsült átlagos összeget (szállás+utazási költségek+étkezés és szórakozás) elosztjuk az utazás

átlagos hosszával (2,55 vendégéjszaka), akkor a kapott érték napi 35 021 forint, ami szintén jóval meghaladja a KSH által felmért, külföldiek által átlagosan elköltött 15 900 forintos értéket, továbbá meghaladja az Erasmus+-os és az SH-s hallgatók idevonatkozó költségeit is (3. ábra).

3. ábra

Átlagosan mennyit költ az alábbi kategóriákra? (Ft)

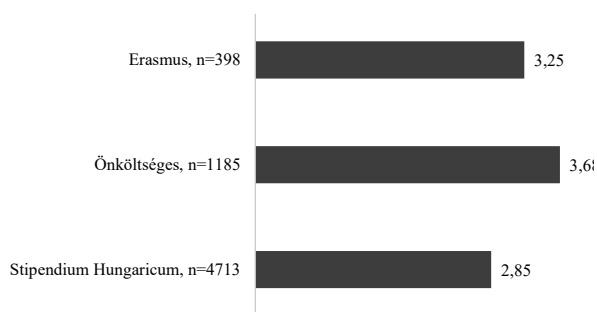
Forrás: saját szerkesztés

A továbbiakban a felmérés az úgynevezett láthatatlan turizmus egy érdekes szegmensét vizsgálta, miszerint kik és hányan látogatják a hallgatókat magyarországi tartózkodásuk folyamán. Ezt a jelenséget azért hívja a szakirodalom láthatatlan turizmusnak, mert a barátok, rokonok jellemzően nem fizetnek külön szálláshelyet, hanem a meglátogatott hallgató szállásán laknak, így a hivatalos turisztikai statisztika nehezen detektálja ezt a szegmenst (MICHALKÓ - ILYÉS 2020, MICHALKÓ et al. 2017). A 3 célcsoport közül éves szinten a Magyarországon tanuló Erasmus+-os hallgatókat látogatják meg a legtöbben (5,48 fő), az önköltséges és az SH-s hallgatók idevonatkozó adatai lényegében megegyeznek (3,24 és 3,07 fő). Ez az adat is az Erasmus+-os hallgatók hazai turizmushoz köthető intenzívebb tevékenységét támasztja alá.

A következőkben arra voltunk kíváncsiak, hogy a látogatók átlagosan hány éjszakát töltenek el a látogatóknál egy-egy látogatás alkalmával. A hallgatókat meglátogató rokonok, barátok, ismerősök a legtöbb időt, átlagosan 3,68 napot az önköltséges hallgatók esetében töltenek el egy-egy látogatás alkalmával, ami szintén meghaladja a külföldiek által alkalmanként hazánkban eltöltött átlagos vendégéjszakák számát, valamint az SH-s és az Erasmus+-os hallgatók idevonatkozó értékeit. Mindhárom csoportnál viszonylag magas a vendégéjszakát el nem töltő látogatók száma, akik minden bizonnyal Magyarországon vagy az adott városban belül utazva látogatják meg barátait, ismerőseiket. Szintén ki kell emelni a többnapos

látogatók számának arányát, hiszen 2-3 napra magas arányban, 4-7 napra pedig kedvező értékeket mutató arányban látogatják meg a célcsoportokat. Így elmondható, hogy a hallgatókat meglátogatók által generált turizmus további fontos multiplikatorként hatásként érvényesül a hazai turisztikai folyamatokban (4. ábra).

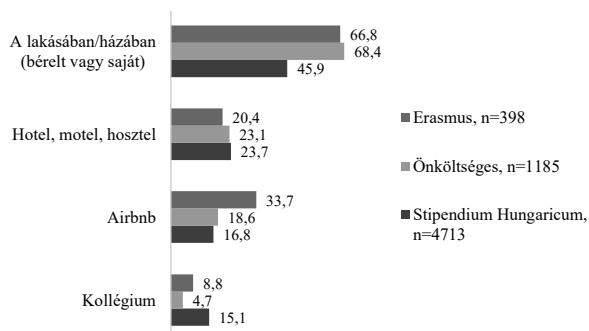
4. ábra Átlagosan mennyi éjszakát töltenek el a látogatók egy látogatás alkalmával?

Forrás: saját szerkesztés

Ezek után azt mérte fel a kutatás, hogy hol szállnak meg a hallgatókat meglátogató vendégek. E tekintetben természetes, hogy a hallgatókat meglátogatók jellemzően a hallgató lakhelyén szállnak meg. Ez az érték egyébként az SH-s hallgatók esetében jóval alacsonyabb a másik két célcsoportnál. A nemzetgazdasági szempontból fontos kereskedelmi szálláshelyek aránya 20% körüli mindhárom célcsoportnál, miközben a szintén jelentős vállalkozói- és adóbevételeket generáló Airbnb aránya csak az Erasmus+-os hallgatóknál emelkedik 33,7%-ra. Kollégiumba legkisebb arányban az önköltségeseket látogatók érkeznek, míg legnagyobb arányban az SH-s hallgatókat meglátogatók (5. ábra).

5. ábra Hol szállnak meg a vendégei? (több válasz is megadható, %)

Forrás: saját szerkesztés

A felmérés következő fázisa azt tárta fel, hogy mennyi pénzt költenek az adott hallgató vendégei egy-egy látogatás folyamán, amivel a turisztikai multiplikátor hatás további fontos eredményeit kaptuk meg. Ennél a kérdésnél ismét azt látjuk, hogy a hazánkban tanuló önköltséges hallgatókat meglátogató rokonok, barátok, ismerősök által elköltött összeg (átlagosan 57 441 forintot) jóval meghaladja az Erasmus+-os (42 731 forint) és az SH-s hallgatók idevonatkozó költségeit (35 792 forint).

5. Összefoglalás

Vizsgálataink alapján egyértelműen kijelenthető, hogy mind a hazánkba érkező nemzetközi hallgatók, mind az őket meglátogatók esetében magas a turizmus iránti motiváció és megvalósult igény, továbbá az általuk generált turisztikai költségek fontos, de még kevésbé ismert piacot jelentenek a hazai turisztikai szektornak. Az is látható, hogy az önköltséges kategóriába tartozó hallgatók anyagi helyzete az utazások tekintetében jobb, mint az Erasmus+-os és az SH-s hallgatók esetében.

A vizsgált terület nemzetgazdasági hatásainak értékelésekor érdemes megnézni, hogy a nemzetközi hallgatók és az általuk generált vendégek, látogatók által elköltött összegek mekkora szerepet játszanak a hazai turizmusban.

Mivel a kérdéseink nem minden esetben tartalmazták a KSH által használt turisztikai témájú sztenderdeket, nem tudunk pontos összehasonlítást adni a vonatkozó tételekről. Az viszont biztosan megállapítható, hogy – természetesen a számosságukból adódóan – a nemzetközi hallgatók és vendégeik által generált turisztikai költségek összességében elenyésző részét adják a hazai összes költségesnek és bevételnek. Minőségi tekintetben azonban az látható, hogy az egy főre jutó költségek rendre magasabbak az átlagnál: például az egy vendégéjszakára jutó bruttó szállásdíj 2019-ben hazánkban átlagosan 9731 HUF (KSH 2020), miközben a nemzetközi hallgatók által elköltött összegek bőven meghaladják a 20 000 forintot.

Az is megállapítható, hogy mivel a kormányzat a felsőoktatásban stratégiai célként jelöli meg a nemzetközi hallgatók számának növelését, mellyel párhuzamosan a felsőoktatási intézmények nemzetközi hallgatói létszámai várhatóan szintén növekedni fognak, az elemzésben bemutatott értékek folyamatos emelkedésére lehet számítani.

Jelen tanulmány szintén fontos megállapítása, hogy a hazai felsőoktatás és a turisztikai szakma szemmel láthatóan még nem realizálta a nemzetközi hallgatók turisztikai fogyasztásai kapcsán felmerülő lehetőségeket, így az további kihasználatlan piaci potenciált jelent hazánk turizmusa szá-

mára, különös tekintettel a térségi hatásokra, azon belül is a vidéki városaink kapcsán. Ehhez viszont többek közt megfelelő turizmusmarketing-stratégia kidolgozására lenne szükség mind kormányzati, mind városi és intézményi szinten.

A kutatás korlátját egyrészt a megkérdezettek száma adja, hiszen nem tudunk teljes mértékben reprezentatív kutatást végezni, másrészt a módszertan kapcsán olyan veszélyeket hordozhat magában a kérdőívezés, minthogy a válaszadók esetleg eltérnek a valós információktól. Éppen ezért módszertanunk tartalmazta az irreleváns válaszok megtisztítását, kiszűrését az adatbázisból.

További kutatási irányként jelöljük meg a nemzetközi hallgatókhoz köthetően egyes turisztikai szegmensek részletes, mélyebb statisztikai eszközökkel és módszertannal történő elemzését, mellyel például a különböző küldőországek, küldőrégiók diákjai által végzett turisztikai tevékenységek közt detektált különbségek vagy a hallgatói státusz és demográfiai háttér adta különbségek érdemben, megfelelő mélységben tárhatók fel.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás a Stipendium Hungaricum program keretében, a Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatásával a Tempus Közalapítvány megrendelésére valósult meg.

Felhasznált irodalom

ÁRVA L. – VÁRHELYI T. (2020): Elmozdulás a minőségi turizmus felé. A fenntarthatóság a turizmusban a koronavírusjárvány után. *Polgári Szemle*. 16(1-3). pp. 94–114.

DOI: 10.24307/psz.2020.0707

BROOKS, R. – WATERS, J. (2011): *Student Mobilities, Migration and the Internationalization of Higher Education*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.

BUTCHER, A. (2002): *A Report on the Demographic, Social and Economic Impact of International Students on North Shore City*. Auckland: School of Social and Cultural Studies, Massey University.

FÜZESI ZS. – TISTYÁN L. (2013): Külföldi diákok egy egyetem és város életében. *Területfejlesztés és Innováció*. 2013/3. pp. 11–17.

LEVENT, F. (2016): The economic impacts of international student mobility in the globalization process. *Journal of Human Sciences*. 13(3). pp. 3853–3870.

DOI: 10.14687/jhs.v13i3.3877

LÓPEZ, X. P. – FERNÁNDEZ, M. F. – INCERA, A. C. (2016): The Economic Impact of International

Students in a Regional Economy from a Tourism Perspective. *Tourism Economics*. 22(1). pp. 125–140.

DOI: 10.5367/te.2014.0414

LANGERNÉ RÉDEI M. (2009): *A tanulmányi célú mozgás*. Akadémiai Doktori értekezés. Reg-Info Kft., Budapest.

M. CSÁSZÁR ZS. – ALPEK L. (2018): A nemzetközi hallgatók vidéki egyetemvárosokra gyakorolt gazdasági szerepe Magyarországon Pécs példáján. *Közép-Európai Közlemények*. 11(2). pp. 30–41.

M. CSÁSZÁR, ZS. – TEREPICS, K. – WUSCHING, Á. T. – GYŐRI, F. – ALPEK, L. – CZIMRE, K. – SÁLYI A. – KOLTAI, A. (2019): The impact of the spending habits of international students on the economy of University cities – case study: Hungary. *Interdisciplinary Management Research*. 15. pp. 562–585.

M. CSÁSZÁR ZS. – WUSCHING Á. T. (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedésének hatása az egyetemvárosok fejlődésére egy pécsi eset-tanulmány tükrében. *Földrajzi Közlemények*. 2016(3). pp. 245–257.

M. CSÁSZÁR ZS. – WUSCHING Á. T. (2018): A külföldi hallgatók jelenlétének nemzetgazdasági hatása In.: Reményi, P. – Vers R. (szerk.): *X. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia: Az iszlám és Közép-Európa. Geopolitika és migráció*. pp. 20–28.

MICHALKÓ G. – BALIZS D. – KISS É. – FARAGÓNÉ HUSZÁR SZ. – SIK A. – KARÁCSONYI D. (2017): A vidékiesség vonzásában: a nagyvárosi agglomerációk láthatatlan turizmusa Magyarországon. *Tér és Társadalom*. 31(3). pp. 44–61.

MICHALKÓ G. – ILYÉS N. (2020): A nem-konvencionális turisztikai mobilitás magyarországi sajátosságai, különös tekintettel a turizmusból származó bevételek növelésének lehetőségére. *Turizmus Bulletin* 20. Különszám. pp. 6–18.

MONTANARI, A. – STANISCIA, B. (2014): International Tertiary Students: is Rome an Attractive Destination? *Eurolimes*. 17. pp. 169–183.

ORTIZ, A. – CHANG, L. – FANG, Y. (2015): International Student Mobility Trends 2015: An Economic Perspective. *World Education News & Reviews*. February 2015.

RÉDEI M. (2006): Tanulási célú migráció a világban és itthon. *Demográfia*. 49(2–3). pp. 232–250.

RÉDEI M. (2007): *Mozgásban a világ: a nemzetközi migráció földrajza*. ELTE Eötvös Kiadó Kft., Budapest.

RODRIGUEZ, X. A. – MARTINEZ-ROGET, F. – PAWLOWSKA, E. (2012): Academic

Tourism Demands in Galicia, Spain. *Tourism Management*. 33(6). pp. 1583–1590.

DOI: 10.1016/j.tourman.2012.01.010

YAO, L. – BAI, Y. (2008): The sustainability of economic and cultural impacts of international students to regional Australia: The case of Bendigo. *Humanomics*. 24(4). pp. 250–262.

DOI: 10.1108/08288660810917132

Internetes források

AUSTRALIAN GOVERNMENT (2016): *The value of international education to Australia 2016*. <https://internationaleducation.gov.au/research/research-papers/Documents/ValueInternationalEd.pdf>, Letöltve: 2020. július 8.

BAUMGARTNER, J. L. (2018): *The Economic Value of International Student Enrollment to the U.S. Economy – A Methodology*. <https://www.nafsa.org/sites/default/files/media/document/isev-methodology-2019.pdf>, Letöltve: 2019. november 20.

GRASSET, D. C. – MENÉDEZ, G. B. (2017): *The Economic Impact of International Students in Spain*. http://www.ebspain.es/pdfs/02_2018/Economic_Impact_2017_Study_December13_2017_FINAL.pdf, Letöltve: 2019. november 5.

INFOMETRICS (2016): *The Economic Impact of International Education in New-Zealand 2015/2016*. <https://enz.govt.nz/assets/Uploads/The-Economic-Impact-of-International-Education-in-New-Zealand-2015-2016.pdf>, Letöltve: 2019. október 24.

KSH (2020): Összefoglaló táblák (STADAT) – Idősoros éves adatok – Turizmus, vendéglátás. http://www.ksh.hu/stadat_eves_4_5, Letöltve: 2020. augusztus 20.

LONDON & PARTNERS (2007): *The economic impact of London's international students*. http://www.londonhigher.ac.uk/wp-content/uploads/2017/02/Studentsimpactreport_2015.pdf, Letöltve: 2019. október 20.

LONDON & PARTNERS (2018): *The Economic Impact of London's International Students*, https://files.londonandpartners.com/l-and-p/assets/economic_impact_of_londons_international_students_2018.pdf, Letöltve: 2019. november 7.

LONDON ECONOMICS (2018): *The costs and benefits of international students by parliamentary constituency – Report for the Higher Education Policy Institute and Kaplan International Pathways*. <https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2018/01/Economic-benefits-of-international-students-by-constituency-Final-11-01-2018.pdf>, Letöltve: 2019. október 28.

MÜNCH, C. – HOCH, M. (2013): *The Financial Impact of Cross-Border Student Mobility on the Economy of the Host Country*. Executive Summary. Prognos AG, Deutscher Akademischer Austausch Dienst (DAAD). https://siesca.uned.ac.cr/images/publicaciones/Finacial_impact_of_cross-border_student.pdf, Letöltve: 2019. november 20.

VICKERS, P. – BEKHRADNIA, B. (2007): *The Economic Costs and Benefits of International Students*. Higher Education Policy Institute. <https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2014/02/32Economiceffectsofinternationalstudents.pdf>, Letöltve: 2019. október 30.